

V.U. Katrien Van Eschhoutte, 't Zand 34, 8000 Brugge

biografieën

WALTER HUS (1959) is actief als componist en uitvoerend pianist. In 1984 behaalde hij het hoger diploma piano bij Robert Steyaert aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel. Hus is als componist en uitvoerder van vele markten thuis. Samen met Peter Vermeersch, Eric Sleichim en Thierry De Mey richtte hij in 1984 Maximalist! op, een muzikale groepering die het midden hield tussen pop, rock, klassiek en avant-garde. Als lid van het Belgisch Pianokwartet flirtte hij met free jazz. Zijn pianocitals kregen meermaals een improvisatorisch karakter. Een constante in Hus' werk is het disciplineoverschrijdende aspect. Zijn composities zijn heel vaak conceptueel verbonden met andere kunsten, zoals mode, dans, theater en film.

FREDERIC RZEWSKI (1938) studeerde compositie bij Walter Piston, Roger Sessions en Milton Babbitt aan Harvard en Princeton University. In 1960 trok de Amerikaanse componist-pianist naar Italië waar hij zich vervolmaakte bij Luigi Dallapiccola. Tegelijkertijd begon hij een carrière als uitvoerend musicus van hedendaagse muziek. Enkele jaren later was hij medeoprichter van Musica Elettronica Viva, dat experimentele muziek bracht waarin elektronische instrumenten en improvisatie centraal stonden. Van 1977 tot 2003 was Rzewski docent aan het Conservatoire Royal de Liège. In de voorbije decennia werd Rzewski als gast-docent uitgenodigd door Yale University, het California Institute of the Arts, het Koninklijk Conservatorium van Den Haag en Trinity College in Londen.

Ensemble **HET COLLECTIEF** zag het levenslicht in 1998. De vaste kern van vijf musici bouwde snel een intrigerende eigen sound op, gekenmerkt door de heterogene mix van strijkers, blazers en piano. Samen verkennen ze het 20e-eeuwse repertoire en gaan ze op zoek naar boeiend werk uit de allernieuwste experimentele stromingen. Ruimte voor experiment en een zorgvuldige selectie van het uitgevoerde repertoire vormen de hoofdingrediënten van hun artistieke visie. Het Collectief beperkt zich echter niet tot de 'nieuwe' muziek: het ensemble maakt ook furore met haar eigenzinnige en eigentijdse adaptaties van historische muziek, aan de hand waarvan ze de hedendaagse muziekscène in vraag stellen.

IN DE KIJKER SEIZOEN 0809

Wij nodigen u uit voor intense ervaringen in 0809. Tijdens dit nieuwe seizoen plaatst het Concertgebouw opnieuw topartiesten in de spotlights. Foto's van Stephan Vanfleteren vormen de rode draad doorheen de brochure. Deze huisfotograaf van De Morgen, bekend om zijn zwart-wit-fotoreeksen, legde deze keer Brugge op de gevoelige plaat. Het terugkomend element in zijn fotoreeks, licht, is ook meteen het thema van seizoen 0809.

Het rookvrije **CONCERTGEBOUWCAFE** met uitzicht op 't Zand is een goede plek om met vrienden samen te komen, voor een lichte lunch of aperitief. Er is bovendien een uitgebreid aanbod van cds om te beluisteren én aan te kopen. Open vanaf 11 uur, gesloten op zon- en maandag tenzij er een voorstelling is.

info & tickets

070 22 33 02

IN&UIT - 't Zand 34, 8000 Brugge

WWW.CONCERTGEBOUW.BE

subsiënten

BRUGGE

mediasponsors

structurele sponsors

ZA 24.05.08

WALTER HUS, FREDERIC RZEWSKI & HET COLLECTIEF

PRELUDES & FUGA'S

CONCERTZAAL SCÈNE OP SCÈNE - 20.00
19.15 Inleiding door Rebecca Diependaele

Walter Hus, Frederic Rzewski & Het Collectief

Preludes & Fuga's

Walter Hus, Frederic Rzewski & Het Collectief
Preludes en Fuga's

TOK	TWEE	PALAZZO
<i>piano</i>	WALTER HUS	FREDERIC RZEWSKI
<i>ensemble</i>	HET COLLECTIEF	<i>ensemble</i>
<i>viool</i>	WIBERT AERTS	<i>cello</i>
<i>cello</i>	MARTIJN VINK	<i>fluit</i>
TOON FRET	<i>klarinet</i>	BENJAMIN DIELTJENS
<i>piano</i>	THOMAS DIELTJENS	

Het concert wordt opgevoerd als één doorlopend geheel waarin geschreven composities en improvisaties naadloos in elk overvloeien.

WALTER HUS (1959)
† <i>Prelude en Fuga nr. 19 (2004)*</i>
† <i>Prelude en Fuga nr. 8 (2001)**</i>
† <i>Prelude en Fuga nr. 23 (2004)*</i>
† <i>Prelude en Fuga nr. 9 (2001)**</i>
† <i>Interludium 'chromatische fantasie en canon' voor Jacob (2001)*</i>
† <i>Prelude en Fuga nr. 12 (2001)**</i>
† <i>Prelude en Fuga nr. 24 (2004)*</i>

* uitgevoerd door Het Collectief

** uitgevoerd door Walter Hus en Frederic Rzewski

Muziek tussen hond en wolf: de Preludes en fuga's van Walter Hus

Bij een titel als *Preludes en fuga's* denken we vrijwel onmiddellijk aan *Das Wohltemperierte Klavier*, de monumentale cyclus preludes en fugas van Johann Sebastian Bach. Wat bezielt een componist van vandaag dan om een cyclus pianowerken net deze titel te geven?

Walter Hus (°1959) begon in 1998 aan wat een uitgebreide cyclus van 24 preludes en fuga's zou worden, netjes per zes gegroepeerd in vier boeken. Het eerste boek werd geschreven voor solo piano, de overige voor twee piano's. Het geheel is opgedragen aan collega Frederic Rzewski.

Dat Walter Hus niet alleen componist is, maar ook uitvoerend pianist en vooral improvisator, verklaart ten dele de keuze voor dit beladen genre. De dichotomie tussen improvisatie en compositie ligt er immers wezenlijk in vervat. Door de combinatie van telkens een prelude en een fuga, worden deze twee werelden samengebracht.

In oorsprong is de prelude een improvisatie, een heel korte tot relatief uitgebreide aanloop alvorens de eigenlijke compositie begint. In zijn allereenvoudigste vorm dient een prelude om de vingers op te warmen en de juiste toon te vinden; in een omvangrijkere gedaante kan de componist-muzikant zijn technisch kunnen etaleren en zijn muzikale fantasie de vrije loop laten. In een uitgecomponeerde prelude verkent

de componist op een quasi-improvisatorische wijze een motief, een toonaard, een speeltechniek, ... De spontaniteit van de muzikale stroom is slechts schijn – het gaat om een uitgewerkte compositie – maar het improvisatorische karakter blijft aanwezig. De fuga daarentegen is bij uitstek een doorwrochte compositie, het summum van contrapunt, van zelfstandige melodische lijnen die met elkaar gecombineerd worden. Toch is de tegenstelling niet absoluut: hoewel de fuga in de eerste plaats een sterk uitgewerkte abstracte constructie is, is het in principe mogelijk (maar bijzonder moeilijk) een fuga te improviseren. Omgekeerd verwerkte Johann Sebastian Bach regelmatig contrapuntische elementen in zijn preludes, zodat het verschil met de fuga niet altijd heel groot is.

De *Preludes en Fuga's* van Walter Hus leunen in hun opzet vrij dicht aan bij hun historische evenknie. Hus benadrukt met zijn muziek dat prelude en fuga geen tegengestelden zijn, maar eerder twee verschillende verschijningsvormen van muzikale creativiteit. Improvisatie en intuïtie vormen de basis van zowat al zijn muziek, ook de complexere werken. Het uitcomponeren van een idee maakt het mogelijk om een densere muzikale structuur op te bouwen en de luisteraar door een dichter woud van muzikale gedachten te leiden. De grillige stroom van de improvisatie wordt hier verdicht en in lagen opeengestapeld. Een beproefd procédé voor Walter Hus, die in het verleden bijvoorbeeld live improviseerde op de opname van een eigen, eerdere improvisatie.

Walter Hus bewerkte zelf zes van zijn *Preludes en Fuga's* voor ensemble (nrs. 2, 4 en 6 uit het eerste boek en nrs. 19, 13 en 24 uit het vierde boek), een behoorlijk ingrijpende onderneming. In de eerste plaats wordt het klankbeeld volledig omgegooid. De vluchtige klank van de piano maakt plaats voor de aangehouden tonen van blazers en strijkers. Bovendien wordt het voortdurende gewriemel van tien of twintig vingers verdeeld over verschillende stemmen. Het klankbeeld lijkt minder compact, de verschillende lagen zijn duidelijker te onderscheiden. Ook deze bewerking voor ensemble kent een historisch precedent: in 1782 bewerkte Wolfgang Amadeus Mozart enkele preludes en fuga's van Bach voor strijktrio en -kwartet.

Met zijn *Preludes en fuga's* laat Walter Hus verschillende aspecten van zijn muzikale persoonlijkheid zien in hun onderlinge dialoog en mogelijke contradicties. De pianist voert eigen werk uit. De prelude, met haar improvisatorische natuur, wordt uitgecomponeerd. In de fuga's gaat de componist aan de slag met materiaal dat opnieuw uit de sfeer van de improvisatie ontleend is. De improvisator is nooit weg te denken, maar is slechts volledig aanwezig wanneer Hus, samen met Frederic Rzewski, tussen de werken door improviseert.

Walter Hus gaat de associatie met het werk van Bach niet uit de weg – integendeel. De nadrukkelijkheid waarmee hij naar de barokke grootmeester verwijst, werkt zelfs bijna vervreemdend. In zijn laatste fuga

verschijnt immers plots het thema uit Bachs *Kunst der Fuge*, als een ondeugende, welgemikte knipoog.

Rebecca Diependaele

Praeludium et Fuga

Praeludium et Fuga

Praeludium et Fuga

Praeludium et Fuga

In zijn *Musikalisches Lexikon oder musikalische Bibliothek* uit 1732, noemt Johann Gottfried Walther (1684-1748) een praeludium kort en duidelijk ‘ein Vorspiel’. De fuga daarentegen omschrijft hij als ‘een kunstig stuk waarin in verschillende tonen de ene stem de andere als het ware vloeiend naloopt en dit met dezelfde thema’s’. Walther onderscheidt maar liefst 30 verschillende soorten fuga's zoals o.a. een ‘fuga autentica’, een ‘fuga cancrizans’, een ‘fuga fracta’, een ‘fuga in epidiapente’, een ‘fuga libera’ en zelfs een ‘fuga pathetica’. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* geeft wat meer informatie omtrent oorsprong en ontwikkeling van het praeludium. De prelude (Vorspiel – preludio – praeludium – praeambulum) wordt beschouwd als een instrumentaal stuk zonder welbepaalde vorm dat een ander stuk – of groep van stukken – voorafgaat. Meer duidelijkheid over de oorspronkelijke praktijk van het ‘preludiëren’ verschaft Walther bij de term ‘tastatura’ die niet enkel slaat op het toetsenbord bij klavierinstrumenten maar eveneens op het uitproberen – aftasten: is het goed gestemd, goed geregeld? – van het instrument. Dat uitproberen bestond al van oudsher bij luitisten en langzamerhand ontstonden ‘getemperde stemmingen’ (Silbermann, Werckmeister, Rameau, Kirnberger,...), waardoor zelfs toonaarden met veel kruisen en mollen aannemelijk klonken. Het meest beroemde voorbeeld blijft uiteraard Bachs *Das Wohltemperierte Clavier* (boek I, 1722; boek

De benaming fuga verschijnt voor het eerst in het traktaat *Speculum Musice* (ca. 1330) van Jacques de Liège. Een theoretische definitie krijgt ze pas in Johannes Tinctoris’ *Diffinitorium terminorum musicae* (ca. 1475). In de Renaissance zal de *Le institutioni harmoniche* (1558) van Gioseffo Zarlino, leerling van Adriaan Willaert, toonaangevend zijn voor de ontwikkeling van de fuga-stijl. Hét werk dat nog altijd de basis vormt voor de kunst van de fuga is de *Gradus ad Parnassum* (gepubliceerd in 1725) van J.J. Fux. Nadien zullen allerlei leerboeken steeds meer invloed uitoefenen en de fuga de status van de meest ‘academische’ muzikale vorm bezorgen. Vooral de publicatie van Hugo Riemanns *Katechismus der Fugen-Komposition* (1890-1894); het kortere – althans wat de titel betreft – *Fugue* van Ebenezer Prout (1891) en de *Traité de la fugue* (1901) van André Gédalge, hebben daar in niet geringe mate toe bijgedragen. De koppeling van de prélude met de fuga en het componeren van préludes en fuga's in verschillende toonaarden, is een typisch barok verschijnsel dat enerzijds kadert in het belang van contrastwerking (vrij – streng) en anderzijds in de mogelijkheden van allerlei in die tijd ontworpen ‘getemperde stemmingen’ (Silbermann, Werckmeister, Rameau, Kirnberger,...), waardoor zelfs toonaarden met veel kruisen en mollen aannemelijk klonken. Het meest beroemde voorbeeld blijft uiteraard Bachs *Das Wohltemperierte Clavier* (boek I, 1722; boek

II, 1744) met tweemaal 24 preludes en fuga's in alle toonaarden. Meer moderne voorbeelden daarvan zijn Hindemiths *Ludus tonalis* (1942) en Shostakovich’ *24 Preludes en Fuga's* (1950 - '51).

Johan Huys